

KINH DOANH LIÊM CHÍNH: THÁCH THỨC CỦA DOANH NGHIỆP TRONG NỀN KINH TẾ HIỆN NAY

● HỒ NGỌC MINH

TÓM TẮT:

Bài nghiên cứu chỉ ra những thách thức của doanh nghiệp (DN) trong việc kinh doanh liên chính trong nền kinh tế hiện nay, từ đó đề xuất một số giải pháp nhằm giúp DN thực hiện kinh doanh liên chính.

Từ khóa: kinh doanh liên chính, pháp luật, cạnh tranh, lợi ích kinh doanh.

1. Đặt vấn đề

Kinh doanh liên chính là kinh doanh trung thực, công khai không làm những việc trái với đạo lý và pháp luật nhằm đạt lợi ích trong kinh doanh. Tuy nhiên, để tuân thủ những nguyên tắc này trong bối cảnh kinh doanh hiện nay không phải là điều dễ dàng, nhất là khi DN thường phải đối mặt với sự cạnh tranh không lành mạnh của các đối thủ cạnh tranh. Trong quá trình chuyển đổi từ mô hình kinh tế kế hoạch hóa tập trung sang kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, các tổ chức xã hội, cộng đồng DN đang từng bước hoàn thiện để hoạt động có hiệu quả hơn, tự chịu trách nhiệm và phản ứng kịp thời trước các biến động của nền kinh tế. DN không những cung cấp cho người tiêu dùng sản phẩm, dịch vụ chất lượng, mà còn có nhiệm vụ lan tỏa những giá trị nhân văn giúp xã hội sống tốt hơn, khỏe hơn, có giá trị nhân bản hơn.

Hiện nay, kinh doanh liên chính là vấn đề được toàn xã hội quan tâm, bởi kinh doanh liên chính đóng góp vào sự phát triển bền vững của đất nước trên nhiều phương diện. Vấn đề khó khăn cho DN là cân bằng giữa lợi ích của DN, người lao động, người tiêu dùng và xã hội. Tất cả những yếu

tố trên buộc nhà quản lý phải nghiên cứu để đảm bảo lợi ích của đơn vị với lợi ích của các bên có quyền lợi liên quan. Bên cạnh đó, DN cần nâng cao năng lực cạnh tranh không chỉ bằng vốn, nhân sự, công nghệ,... mà còn bằng uy tín thương hiệu trên thị trường.

Bài viết này sẽ bàn về kinh doanh liên chính, thách thức của DN trong nền kinh tế hiện nay.

2. Thách thức của các DN kinh doanh liên chính hiện nay

DN kinh doanh liên chính luôn đối diện với những mâu thuẫn, như: DN tạo ra nhiều việc làm lương cao, tăng năng suất lao động nhưng cần giảm bớt chi phí và muốn đạt lợi nhuận cao; Người tiêu dùng muốn mua hàng với giá cạnh tranh nhưng chất lượng phải tốt; Nhà nước muốn giảm ô nhiễm nên DN phải tuân thủ những quy định về bảo vệ môi trường trong hoạt động sản xuất trong khi bản thân DN muốn giảm bớt các chi phí liên quan. Những khác biệt về lợi ích này đã nảy sinh nhiều tranh cãi trong quan niệm về kinh doanh liên chính.

Trong những năm gần đây, dư luận lên án những hành vi vi phạm đạo đức kinh doanh, chạy

theo lợi nhuận, bỏ qua lợi ích cộng đồng, gây nhiều bức xúc như: Công ty Vedan làm ô nhiễm sông Thị Vải, Formusa Hà Tĩnh gây ô nhiễm biển miền Trung, sai phạm xảy ra tại Công ty cổ phần Địa ốc Alibaba và các công ty có liên quan trong việc quảng cáo phân lô, bán đất nền trên địa bàn các tỉnh và nhiều vụ liên quan đến gian lận thương mại để trốn thuế, vệ sinh an toàn thực phẩm, thay đổi xuất xứ hàng hóa. Cụ thể, Báo Tuổi Trẻ đưa tin ngày 21/9/2022 cho biết, Bách Hóa Xanh đã thu hồi và ngừng bán toàn bộ mặt hàng của Công ty CP Sản xuất thương mại Đông A (TP. Thủ Đức, TP. Hồ Chí Minh), sau khi nhà cung cấp này bị cho là nhập nắm có xuất xứ từ Trung Quốc về xé bỏ bao bì, gắn mác VietGap rồi phân phối tại hệ thống Bách Hóa Xanh... cho thấy trách nhiệm của các bộ, ngành còn lỏng lẻo, các quy pháp pháp luật vẫn chưa điều chỉnh kịp thời.

Tình trạng này đã chứng minh một số DN chưa xem kinh doanh liêm chính là kim chỉ nam để hành động, dẫn đến hậu quả phải đứng bên ngoài cuộc chơi, bị thị trường loại bỏ. Trong thực tế, nếu DN không có năng lực và nguồn lực đủ mạnh, sẽ dễ sử dụng các giải pháp không chính thức để giải quyết vấn đề như: đưa hối lộ, tham nhũng,... từ đó làm mất lòng tin với người tiêu dùng và đối tác trên thị trường thế giới.

Theo “Khảo sát về liêm chính trong thanh niên Việt Nam (YIS 2019)”: tệ nạn tham nhũng và thiếu liêm chính sẽ có hại cho nền kinh tế và sự phát triển của Việt Nam nếu muốn đưa nền kinh tế đi xa hơn nữa. Trong bối cảnh Việt Nam ký kết nhiều các hiệp định thương mại, các DN Việt Nam ngày càng tham gia nhiều vào chuỗi cung ứng toàn cầu và thường phải đối mặt với sự gian lận trong các giao dịch kinh doanh, do đó các DN theo đuổi kinh doanh liêm chính sẽ chịu nhiều tác động tiêu cực và rào cản, đặc biệt đối với DN mới khởi nghiệp. Tham nhũng và hối lộ làm tăng chi phí, giảm lợi nhuận của DN, từ đó hình thành những tư tưởng kinh doanh thiếu lành mạnh, làm biến dạng các mối quan hệ kinh tế. DN vừa là nạn nhân, vừa là thủ phạm của tham nhũng, cả bên đưa và bên nhận hối lộ đều che giấu khiến Nhà nước rất khó phát hiện, xử lý.

Thực tế cho thấy, các DN Việt Nam chưa nhất quán trong việc đưa ra các quy tắc ứng xử đối với hành vi tham nhũng, đưa hối lộ trong quá trình hoạt động sản xuất kinh doanh. Trong khi, nhiều tập đoàn lớn trên thế giới có quy định rất chi tiết, chẳng hạn đối với cơ quan nhà nước, khách hàng và nhà cung ứng, công ty không trực tiếp hay gián tiếp tham gia vào hoạt động hối lộ, chia phần trăm; đối với việc tặng quà, quà tặng phải hợp lý và được cấp quản lý phê duyệt.

Bên cạnh đó, các công ty khởi nghiệp và doanh nhân trẻ còn có thể gặp rất nhiều khó khăn với hệ thống luật, quy định về quản lý và các thủ tục hành chính trong quá trình hoạt động kinh doanh. Bởi hệ thống luật pháp Việt Nam dù đã được đổi mới nhưng còn thiếu đồng bộ, chồng chéo và mâu thuẫn với nhau. Khoảng cách giữa luật trên văn bản và áp dụng trong thực tế còn lớn vì trình độ hiểu biết về pháp luật và tuân thủ pháp luật của DN nhỏ chưa cao và việc thực hiện theo pháp luật của các DN nhỏ, các hộ gia đình còn gặp nhiều hạn chế.

Ngoài ra, các DN Việt Nam còn chưa được hưởng dẫn thực hiện báo cáo kiểm toán xã hội và báo cáo xã hội để cộng đồng giám sát. Việt Nam có Luật Cạnh tranh, nhưng chưa có Luật Kiểm soát độc quyền. Luật pháp về kế toán - kiểm toán đã được ban hành, nhưng việc thực thi còn chưa thực sự hiệu quả.

Dù còn nhiều thách thức đặt ra khi muốn thực hiện kinh doanh liêm chính, song phần lớn DN đã đảm bảo được nhân sự trong và ngoài DN hiểu rõ về các chính sách vận hành của tổ chức, thường xuyên rà soát và cập nhật những quy định mới của Chính phủ liên quan đến hoạt động sản xuất - kinh doanh. Đa số các DN đã tuân thủ các nguyên tắc đề ra kể trong hoàn cảnh khó khăn, tuyệt đối không chấp nhận các hình thức không chính thức để đạt được mục tiêu.

3. Giải pháp giúp DN nâng cao tính liêm chính trong nền kinh tế thị trường

Kinh doanh liêm chính giúp DN tạo ra lợi thế cạnh tranh trong môi trường cạnh tranh ngày càng khốc liệt hiện nay, đây sẽ là một trong những quy tắc giúp DN phát triển bền vững trong thời gian tới. Trong quá trình phát triển đất nước, các quy tắc đó

sẽ ngày càng hoàn thiện theo khung pháp luật và cơ chế kinh tế. Để có thể nâng cao tính liêm chính trong nền kinh tế thị trường, tác giả đề xuất một số giải pháp nhằm hỗ trợ DN nâng cao tinh thần kinh doanh liêm chính, như sau:

3.1. Đối với cơ quan quản lý

Nhà nước cần xây dựng hệ thống pháp lý đủ mạnh và có tính răn đe cao, bởi lợi nhuận có thể làm cho doanh nhân trở nên vô trách nhiệm bằng nhiều thủ đoạn nhằm che dấu các hành vi phạm pháp. Các tiêu chuẩn về đạo đức kinh doanh được quy định cụ thể bằng pháp luật sẽ giúp kiểm soát các đối tượng làm giàu nhưng xem nhẹ trách nhiệm xã hội và sức khỏe cộng đồng. Trong những năm gần đây, lãnh đạo một số tỉnh chủ trương xây dựng chính quyền thân thiện, chính quyền đồng hành, lắng nghe DN để chia sẻ những vướng mắc và đưa ra những giải pháp giúp DN thực hiện đúng chủ trương, đảm bảo quyền lợi cá nhân và tập thể một cách minh bạch.

Nhà nước cần tích cực giám sát và có biện pháp xử lý triệt để không nhân nhượng các hành vi lợi dụng chức quyền của cán bộ quản lý nhằm bao che các hành vi vi phạm đạo đức kinh doanh của DN. Hiện nay, Đảng, Nhà nước và Chính phủ Việt Nam quyết tâm đấu tranh phòng chống tham nhũng với tinh thần “không có vùng cấm, không có ngoại lệ, bất kể người đó là ai”. Luật Phòng chống tham nhũng năm 2018 quy định: Các công ty đại chúng, tổ chức tín dụng và tổ chức xã hội do Thủ tướng Chính phủ, Bộ trưởng Bộ Nội vụ hoặc Chủ tịch Ủy ban Nhân dân cấp tỉnh quyết định thành lập hoặc phê duyệt điều lệ có huy động các khoản đóng góp của nhân dân để hoạt động từ thiện là nhóm chủ thể bắt buộc phải áp dụng các biện pháp phòng ngừa tham nhũng trong chính DN, tổ chức mình.

Kinh doanh không tham nhũng sẽ tạo môi trường kinh doanh công bằng, giúp DN phát huy tính sáng tạo, mở rộng hoạt động kinh doanh và thu hút vốn đầu tư nước ngoài. Bà Caitlin Wiesen, đại diện thường trú UNDP tại Việt Nam cho biết: từ năm 2012-2019 đầu tư nước ngoài vào Việt Nam tăng lên hơn 20%. Điều quan trọng để vốn đầu tư rót vào DN khởi nghiệp là niềm tin vào đội ngũ lãnh đạo trung thực, giá trị DN được đảm bảo bằng

việc tuân thủ pháp lý. Do đó cần phải nâng cao ý thức của mọi người, đặc biệt ngay từ các DN khởi nghiệp về kinh doanh liêm chính. Đây sẽ là hoạt động tạo ra giá trị lớn cho các DN Việt Nam, mang lại giá trị kinh doanh hàng triệu USD. Còn theo ông Đàm Quang Thắng - Tổng giám đốc Công ty TNHH Agricare Việt Nam, Chủ tịch Hội đồng Cố vấn khởi nghiệp đổi mới sáng tạo quốc gia: khung pháp lý trong phòng chống tham nhũng đã có, nhưng việc thực thi luật pháp cần phải được tăng cường hơn nữa.

Để khích lệ các DN, hàng năm, Nhà nước cần tổ chức tôn vinh những DN hoàn thành xuất sắc nghĩa vụ nộp thuế, thực hiện tốt cam kết về trách nhiệm xã hội và bảo vệ môi trường, tích cực tham gia các hoạt động từ thiện góp phần nâng cao chất lượng cuộc sống.

Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam, các Hiệp hội ngành nghề tăng cường tổ chức tập huấn, hướng dẫn thực hiện các tiêu chuẩn và quy định của trách nhiệm xã hội, nhất là đối với các DN mới thành lập, đáp ứng đúng chủ trương hội nhập kinh tế quốc tế toàn diện của Đảng và nhà nước.

Hiện tại Liên đoàn Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI) đã có hướng dẫn áp dụng cơ chế kiểm soát nội bộ và bộ quy tắc ứng xử trong kinh doanh trên website <https://kdcl.vn/> giúp các DN xác định rõ các vấn đề liên quan đến liêm chính, hỗ trợ công bố thông tin, qua đó xây dựng văn hóa kinh doanh liêm chính nhằm gia tăng uy tín cho DN.

Gần đây nhất, ngày 21/9/2022, Liên đoàn Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI) và Chương trình phát triển Liên Hợp Quốc tại Việt Nam (UNDP) đã chính thức ra mắt Chỉ số Kinh doanh Liêm chính Việt Nam (VBII). Đây là một công cụ đánh giá mức độ thực hiện liêm chính trong kinh doanh của các DN lần đầu tiên được giới thiệu ở Việt Nam. Chỉ số được xây dựng dựa trên 7 yếu tố cần thiết để xây dựng và vận hành một DN dựa trên tính liêm chính, bao gồm: Văn hóa; Quy tắc ứng xử; Kiểm soát; Giao tiếp; Ứng xử; Tuân thủ và Chứng nhận đạt chuẩn. Đây là nguyên tắc cơ bản bất kỳ DN nào cũng có thể áp dụng. Công cụ này nếu được các DN áp dụng trung thực và minh bạch, dữ liệu và thông tin tạo được niềm tin sẽ góp phần

nâng cao vị thế của Việt Nam trên thị trường quốc tế, thu hút vốn đầu tư nước ngoài và thay đổi diện mạo đất nước.

3.2. Đối với DN

DN có thể ban hành quy chế kiểm soát nội bộ và quy tắc ứng xử để quản lý hiệu quả, qua đó đề cao các giá trị cốt lõi mà DN đã định hướng. Xem kinh doanh liêm chính và minh bạch là công cụ tối ưu để kết nối nguồn lực. Điều này trở thành thông điệp lan tỏa tinh thần liêm chính của các DN nhất là các DN mới khởi nghiệp. Những lợi ích mà DN liêm chính có được là: sự tin tưởng của khách hàng, đối tác, nhiều cơ hội phát triển đến với DN.

Các nhà quản trị cần nhất quán, kiên định trong quá trình ra quyết định trên tinh thần tôn trọng hệ thống giá trị của công ty, từ chối hợp tác với những khách hàng không tôn trọng các quy định trong kinh doanh và có khả năng làm ảnh hưởng đến uy tín của DN. Ông Nguyễn Đức Hải - Giám đốc Công ty Du lịch và dịch vụ thể thao dưới nước chia sẻ kinh nghiệm: Khách hàng của Công ty là những tập đoàn, DN lớn và họ có bộ công cụ về liêm chính rất chặt chẽ; bắt buộc các thành viên, đối tác phải tuân thủ. Ông nghĩ rằng chỉ cần thực hiện theo đúng hợp đồng là thành công, nhưng trên thực tế có nhiều vấn đề phát sinh không lường trước cần phải xử lý. Vào giữa năm 2020, Công ty nhận được một hợp đồng cung cấp thiết bị cho khu du lịch Hòn Tằm (Nha Trang). Dịch Covid-19 tác động đến nhiều yếu tố nên nhà cung cấp tăng giá. Hội đồng quản trị yêu cầu ông phải thông báo cho khách hàng là giá tăng và xin hủy hợp đồng, nhưng ông nhất quyết thực hiện hợp đồng đã ký và chấp nhận lỗ. Sau khi hợp đồng kết thúc, khách hàng rất cảm kích Công ty và tiếp tục ký hợp đồng thứ hai. Khi nền kinh tế có nhiều biến động như đại dịch Covid-19, các hành vi tiêu cực xuất hiện tác động mạnh mẽ đến thị trường như đầu cơ, găm hàng, tăng, giảm giá bán bất hợp lý, gian dối nguồn gốc xuất xứ hàng hóa, gây khó khăn cản trở cho những DN theo đuổi việc kinh doanh liêm chính.

Ngoài ra, các DN phải giữ uy tín với người tiêu dùng, bảo đảm chất lượng sản phẩm, dịch vụ đúng với các tiêu chuẩn chất lượng đã cam kết, không quảng cáo quá sự thật gây ảo tưởng về sản phẩm

cho khách hàng. Điển hình, sau sự cố nấm Trung Quốc “đội lốt” VietGap thâm nhập vào siêu thị, phía Bách Hóa Xanh đã khẳng định: Đối với nhà cung cấp, chất lượng, vệ sinh, an toàn thực phẩm là tiêu chuẩn quan trọng nhất không khoan nhượng đối với bất kỳ hành vi vi phạm nào. Hàng nhập khẩu luôn tuân theo các quy định của Nhà nước Việt Nam, đảm bảo đúng nguồn gốc hàng hóa, tiêu chuẩn chất lượng đã đăng ký với Cơ quan kiểm duyệt, không được giao hàng giả, hàng lậu, thay đổi nguồn gốc sản phẩm. Bên cạnh đó, còn một số DN kiên quyết nói không với những hành vi gian dối trong kinh doanh như Tập đoàn Masan (đơn vị chủ quản chuỗi WinCommerce) đã ngừng nhập và loại bỏ toàn bộ hàng hóa của nhà cung cấp Trình Nhi sau khi có thông tin nhà cung cấp này “biến” rau từ chợ đầu mối thành “rau sạch Đà Lạt”, chuẩn VietGAP.

Đối với khách hàng và đối tác DN tôn trọng lợi ích hợp pháp theo đúng cam kết đã thỏa thuận, hợp tác trên tinh thần đôi bên cùng có lợi. Đối với nhân sự, DN cần xem nhân sự là tài sản, là bộ mặt của DN; luôn quan tâm chăm sóc cuộc sống vật chất và tinh thần, tạo điều kiện cho người lao động nâng cao trình độ chuyên môn và khả năng tái sản xuất sức lao động.

DN cần đề cao lợi ích cộng đồng, tôn trọng và bảo vệ môi trường vì các thế hệ mai sau. Chẳng hạn, một số nước trên thế giới yêu cầu các nước nhập khẩu phải tuân thủ các quy định hay tiêu chuẩn, như: SA 8000, AA1000, ISO 14000,... buộc các DN phải thực hiện đúng quy định một cách triệt để nếu muốn duy trì hợp tác kinh doanh lâu dài.

Xây dựng văn hóa kinh doanh liêm chính trong DN cần áp dụng các bộ quy tắc một cách linh hoạt, phù hợp, tạo thuận lợi cho các bên trong quá trình thực hiện nhiệm vụ. Kinh doanh liêm chính cần sự đồng hành của Chính phủ và các tổ chức để triển khai các hoạt động được nhịp nhàng và có nền nếp. DN đừng xem kinh doanh liêm chính là trách nhiệm nặng nề mà hãy xem liêm chính, minh bạch là giá trị cốt lõi của tổ chức.

4. Kết luận

Cùng với quá trình phát triển của nền kinh tế thị trường, kinh doanh liêm chính và trách nhiệm

xã hội đã được nhận thức đúng đắn và từng bước hoàn thiện bằng hệ thống pháp luật. DN muốn tồn tại và phát triển bền vững phải tuân thủ các nội quy, quy định của Nhà nước, đặc biệt chú trọng bảo vệ môi trường, vệ sinh an toàn thực

phẩm, các tiêu chuẩn về an toàn lao động, xây dựng bộ nội quy văn hóa ứng xử trong DN, lợi ích DN song hành với lợi ích của các bên liên quan, kiên quyết nói không với các hành vi vi phạm đạo đức kinh doanh ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. TH (2022). Đánh giá mức độ thực hiện liêm chính trong kinh doanh của doanh nghiệp Việt Nam. Truy cập tại <https://thesaigontimes.vn/danh-gia-muc-do-thuc-hien-liem-chinh-trong-kinh-doanh-cua-doanh-nghiep/>
2. Lê Quý Đức (2019). Về sự liêm chính trong kinh doanh và văn hóa doanh nghiệp hiện nay. Truy cập tại https://www.tapchiconsan.org.vn/web/guest/van_hoa_xa_hoi/-/2018/812802/ve-su-liem-chinh-trong-kinh-doanh-va-van-hoa-doanh-nghiep-hien-nay.aspx
3. Website: <https://kdlc.vn/>

Ngày nhận bài: 5/7/2022

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 3/8/2022

Ngày chấp nhận đăng bài: 13/8/2022

Thông tin tác giả:

TS. HỒ NGỌC MINH

Khoa Kinh tế và Quản trị, Trường Đại học Quốc tế Hồng Bàng

BUSINESS INTEGRITY: CHALLENGES FACED BY BUSINESSES IN THE CURRENT ECONOMY

● Ph.D **HO NGOC MINH**

Faculty of Economics and Management
Hong Bang International University

ABSTRACT:

This paper points out challenges faced by companies in doing business with integrity in the current economic conditions. The paper also proposes some solutions to support companies to do business with integrity.

Keywords: Business integrity, law, competition, business interests.